

Katoliška politika dvajsetletne demokratične ere

Če bi vam hotel povedati, kako se v tem trenutku počutim, potem bi vas lahko spomnil na Ibikovo pesem o konju, ki na štartni črti, vprežen v tekmovalni voz, čaka na znamenje za začetek. Progo po areni dobro pozna, saj je po njej že velikokrat tekel, zato se mu že naprej tresejo noge, ker ve, kaj ga čaka. Meni se ne tresejo noge, čeprav tudi jaz vem, kaj me čaka, oziroma pred kakšno nalogo stojim. Kar me najprej čaka, je izbira. Deset ljudi, vidite – ali pa sto –, lahko zadolžite z vprašanjem “Kje si, Nova Slovenija?”, pa vam bo od desetih ali pa od stotih ljudi vsak dal drugačen podatek o tem, kje jo je treba iskati in kakšna bo videti, ko jo boste našli. Dobili boste toliko odgovorov, kolikor je vprašanih, čeprav je jasno, da je Nova Slovenija, kakor vsaka stvar na tem svetu, ob istem času samo na enem mestu in ima eno samo podobo.

Gre torej za to, kaj je treba reči o Novi Sloveniji – in v tem je težava –, če hočemo povedati o njej to, kar je zares pomembno, ali celo to, kar je najbolj pomembno. Jaz si s tako veliko začetno kretnjo ne lastim ambicije, da mi bo to uspelo. To vam govorim le zato, da bi se že na začetku vsi zavedeli, o kako pomembni stvari govorimo. Ne gre morda za enega človeka, ampak za narod, za veliko ljudi, na dragocen in delikaten način med seboj povezanih, in za državo, za hišo, ki jim jo je uspelo postaviti, in je ena sama in jo je težko vzdrževati.

Torej, kaj je mogoče reči o Novi Sloveniji? Še to moram na začetku povedati, da stranko, čeprav sem njen član, poznam od zunaj, po njeni pragmatiki, in nimam notra-

njih informacij, kar je določena pomanjkljivost, lahko pa, če vse premislimo, tudi prednost. Zato bom moral svoje videnje izoblikovati s to pomanjkljivostjo ali s to prednostjo; kar bom lahko vključil, je splošno poznavanje slovenskih in evropskih reči, kolikor z njim razpolagam. Torej.

Najprej tole. Nova Slovenija je stranka s tradicijo, novo ime za zgodbo zgodovinskih razsežnosti. Saj je kljub interferenci z imenom avtentična naslednica predvojne Koroščeve Slovenske ljudske stranke, ki je nastala v devetdesetih letih 19. stoletja in je otrok 1. slovenskega katoliškega shoda 1892. Najvišji vzpon je doživela na decembrskih volitvah leta 1938, ko je dosegla skoraj 80 % vseh glasov. V demokratskem dvajsetletju po 1990 je najprej kot SKD, potem pa kot NSi dosegala od 13 % do 9 % glasov, pri zadnjih volitvah 21. septembra 2008 pa ni več mogla prestopiti parlamentarne praga. Nemogoče je, da se tu ne bi ustavili. Najstarejša slovenska parlamentarna stranka, ki je, kot smo rekli, v posesti historičnih političnih papirjev in ki ji, ne glede na vse, kar se je z njo v 20. stoletju godilo, še vedno pripada, če ne 40 % pa 30 %, če ne 30 % pa 20 %, po najbolj pesimističnih računih še vedno 20 % političnega prostora, lansko leto, se pravi včeraj, v našem času, ni zbrala toliko moči, da bi vstopila v prostor, ki ga je sto let prej sama postavila.

Ostanimo trenutek še pri tem, da je Nova Slovenija edina sedanja slovenska stranka s tradicijo (tako za sedanjo SLS kot za sedanjo SD obstajajo utemeljeni razlogi, da ji zgo-

dovinske oznake ne dajejo značaja avtentične tradicionalnosti). Za NSi pa lahko trdimo, da ji pripada to dostojanstvo, da je spremljala slovensko ljudstvo pri njegovem vzponu v nacijo; še več, da je to pot v odločilni meri tudi trasirala. Sem spada njena jugoslovanska odločitev po prvi svetovni vojni, s čimer je rešila Slovence pred giljotino popolne germanizacije. Med obema vojnama je v svojstvu vodilne narodove politične organizacije formulirala in uveljavljala avtonomistično politiko in branila Slovenijo pred centralističnimi ambicijami Beograda, tako da je v tej dobi slovenska narodna samobitnost ostala nedotaknjena. Kot del substancialne zavesti je bila v SLS vedno prisotna misel, da je kot vodilna politična sila odgovorna na narodovo usodo.

In ko so boljševiki kot njen groteskni politični protiigravec med vojno začeli uresničevati svojo odločitev, da se, ne s politiko,

ampak s krvavim terorjem polastijo naroda, je bila njihova ost predvsem ali pa celo izključno uperjena v ljudi, ki so politično in kulturno gravitirali v SLS. Začel se je proces velike zamenjave. Namesto tradicionalne SLS, ki je nastala iz civilizacije in je delovala v nomosu civilizacije; ki je nosila odgovornost za narod, ne da bi se ga polaščala – ne da bi se imela za njegovo lastnico –, ki je bila po svojem demokratičnem vzgonu pluralna – ena od mnogih, ne ena sama, ampak ena od mnogih –, so se v času, ko je bil svet s tečajev, pojavile sile modernega prometejskega nihilizma in se polastile naroda, izhajajoč ne iz civilizacije, ampak iz upora proti civilizaciji. Vodile so narod – pravzaprav ga niso vodile, ampak so nad njim gospodarile – ne kot eden od mnogih, ozirajoč se na druge in računajoč na druge, ampak v duhu monopolnega lastništva. In ker so vedeli, da svojega imperija ne bodo mogli postaviti na zgodo-

Špela Bevc: Jamestown

vinskem slovenskem človeku, so vedeli tudi, da morajo tega človeka eliminirati ali odstraniti. V slovenščini obstajata dve besedi, ki označujeta sklep in dejanje, s katerim so boljševiki zaznamovali začetek svoje polstoletna ere: Kočevski rog in Argentina. SLS je tako, stoječ na Termopilah, domala izkravela. In Perziji so prodrli. In ostali – petdeset let.

Leta 1945 je šla v tujino, v Argentino, tudi SLS. Tam je s Slovenci, ki so šli z njo, postavila nadomestno Slovenijo. Ta Slovenija je dobila ime Svobodna Slovenija, za razliko od fizične Slovenije, nad katero so gospodarili boljševiki, njeni nezakoniti protiigranci. Do leta 1990, ko se je njihov imperij sesul in so morali pri zgodovinskih instancah prijaviti bankrot. Tedaj so prišli v avstrijski Stams predstavniki SLS iz Argentine in izročili svoje identitetne papirje predstavnikom stranke, ki se je tedaj mogla postaviti v Sloveniji kot stranka Slovenskih krščanskih demokratov. Ker je bilo ime SLS sedaj nezasedeno, ga je prevzela neka druga politična skupina, ki pa so jo sestavljali, kakor se je pozneje izkazalo, ljudje neke močno drugačne vrste. Tradicionalna SLS, ki je, kot smo videli, postala SKD, je potem še enkrat spremenila ime in postala to, kar je danes: Nova Slovenija. To se je zgodilo 4. avgusta leta 2000. Na volitvah jeseni istega leta je dobila 8 %, štiri leta pozneje, jeseni leta 2004 še 9 %, septembra leta 2008 pa ni mogla več v parlament.

Tu smo sedaj pri začetnem in poglavitnem vprašanju: Od kod ta absurd, ta škandal, ta čudna pomota? Sedaj, po toliki zgodovini, te besede mogoče le nekoliko bolj razumemo. Vprašanje je večplastno, prepleteno z različnimi prvinami, in zahteva upoštevanje različnih duhovnih, socioloških in političnih razpoloženj. A vendar – in tu sedaj mislim ne samo na Novo Slovenijo, ampak tudi, čeprav ne v enaki meri, na vse druge pomladne stranke – po vsem, kar vemo, ne moremo mimo neke temeljne okoliščine ali nekega temelj-

nega dejstva, ki se glasi: sile, ki so dajale vtis, da jih žene pomladna inspiracija – vsi vemo, kaj to pomeni –, niso razumele, kaj jim ukazuje zgodovina, ali pa so razumele, a so bile iz take snovi, se pravi iz takega duha, da so njene ukaze mogle ignorirati. Ukaz pa se je glasil: izpeljati gigantski projekt, ki se imenuje *tranzicija*. Na terenu, ki ga je izoblikoval totalitarizem boljševiškega tipa, postaviti ustanove demokratične politije. Tudi drugače: nepolitičnega človeka – ker totalitarizem izključuje politiko, izključuje tudi političnega človeka – izučiti v političnega človeka. To je že sama po sebi herkulovska naloga. Da pa je bila stvar še težja, je tu dejstvo, da je totalitarizem trajal dovolj dolgo, da je, še preden je moral abdicirati, prišlo do vdaje, do brezpogojne vdaje. In da je bila stvar še hujša, je bila v Sloveniji boljševiška totalitarna stavba zgrajena od domačih inženirjev in domačih rokodelcev in je bilo zato veliko človeških usod povezanih z njo in je veliko src krvavelo, ko se je stavba zrušila. In da je bila stvar še težja, je bilo v Sloveniji veliko kolaboracije s sistemom, ki je sicer moral iti, spomini pa so ostali in slaba vest je ostala. V Sloveniji za preživetje ni bilo treba stopiti v Partijo, kot je to bilo treba na primer v Italiji. V Partijo pa je moral stopiti, kdor je hotel delati kariero. Postati del nasilja zaradi kariere, pa je gesta, ki nosi značaj kolaboracije.

Vendar, vendar! Ker je bila tranzicija ukaz zgodovine, izvirnim demokratičnim strankam, strankam slovenske pomladi, ni bilo dano na izbiro, ali naj jo dajo na program ali ne, ampak je bila stvar njihove identitete, ne da tranzicijo dajo na program, ampak da preprosto postane njihov program. Tranzicija bi morala biti program reformnih strank! Šlo je za to, da si, kar si; da si eno s seboj, v osnovni pokritosti s seboj, skratka, kot pravimo, v identiteti.

In tu smo sedaj pri prvi tezi. Katoliška politika dvajsetletne demokratične ere ni

bila avtentična, ni bila "pri sebi", hegeljansko povedano, ni bila v identiteti. Naredila je veliko količino koristnih reči, tega, zaradi česar pa je sploh bila, pa ne samo ni naredila, ampak tega tudi v njenih miselnih središčih ni bilo.

Kako je tekel ta del zgodbe?

Ko je SKD po volitvah 6. decembra 1992, na katerih je bila demokratska desnica poražena, januarja naslednje leto sklenila koalicijski sporazum s postboljševiško levico (konkretno z Drnovškovo LDS), je to mogla narediti zato, ker njeni liderji niso imeli v glavi tranzicije, v pomenu, ki smo ga nakazali. Mislili so, da smejo voditi tako politiko, kot se vodi v etabliranih demokracijah. Volilci, ki pa so takrat še imeli tranzicijo v glavah, so bili – takrat še – šokirani. Na naslednjih volitvah, 11. 11. 1996 so svojo nezadovoljstvo pokazali tako, da je število poslancev SLS (nove SLS) z desetih zraslo na 19, pri Pučnikovich oziroma Janševih socialdemokratih pa iz 4 na 16. Takrat so se zgodili neki premiki, ki so imeli pozneje usodne posledice.

Drugi del te zgodbe pa je stekel po novembrskih volitvah leta 1996, ki so se končale s pat pozicijo. Po raznih peripetijah, saj se še spomnite, je položaj odločil predsednik SLS, pohujšan od uspeha na volitvah, tako da je februarja naslednjega leta sklenil koalicijski sporazum z Drnovškovo LDS (za osem ministrskih mest). Ta datum sem si dobro zapomnil; bil je to neki ponedeljek, 17. februarja, ob enajsti uri zvečer. Ko sem drugi dan izvedel za novico, sem si rekel: "To je bil črni ponedeljek".

Tretje dejanje te zgodbe pa se je odigralo leta 2000. Sestavljeno je iz dveh prizorov, od katerih je za nas važen le prvi. S pomočjo glasov Zagožnove SLS-SKD je državni zbor spremenil ustavo tako, da je lahko uzakonil proporcionalni volilni sistem in s tem onemogočil dvokrožni večinski volilni sistem, ki – in to je za nas važno – bi lahko bil po-

memben instrument pri izvajanju tranzicije. Drugi prizor, za katerega sem rekel, da za nas tu ni važen, pa prikazuje, kako je Drnovšek izzval umetno vladno krizo, da je dobil nekajmesečni predah pred volitvami, na katerih je potem zmagal s skoraj dvotretinjsko večino (59 : 31).

Tako je potekala ta žalostna in po malem sramotna zgodba. Premislite! V totalitarnem času smo bili katoličani edina skupina, ki je javno izražala svojo drugačnost. Vsi drugi so se lahko skrili, mi pa se nismo mogli, če smo hoteli biti to, kar smo. To smo plačevali tako, da smo prenašali največjo težo in najhujšo vročino totalitarnega dne. Toda bili smo drugačni, s pravico javnosti, da se tako izrazim. Vsak teden enkrat smo, javno, poslušali besedila, ki so bila v koničastem nasprotju z besedili, ki so prihajala z razglasnih postaj ideološkega imperija. Zato smo bili le toliko drugačnih od vseh drugih, da smo na volitvah 8. aprila 1990 prinesli Demosu pičlo 3 % večino. Ko ne bi bilo naše drugačnosti, tudi te večine ne bi bilo! Sedaj pa primerjajte to sliko s sliko katoliške politike v demokratskem dvajsetletju. Kaj boste rekli? Kako to, da nimamo nikogar, ki bi branil našo stvar? Causam catholicam?

Štiri leta smo branili krščansko civilizacijo v narodu, ki je to civilizacijo gojil bolj intenzivno kot katerikoli drug narod v Evropi. Na dveh frontah, v najglobljem smislu, na dveh frontah. O tem govori 600 morišč na ozemlju domovine, o tem pričata Kočevski rog in Argentina; o tem govorijo grobovi slovenskih katoličanov na Rabu, v Dachauu, v Flossenburgu. Pol stoletja smo preživeli v politični eklipsi, brez političnih in človekovih pravic! Kako to, da ni nikogar, ki bi to uveljavil?

Nasprotno, poslušajte, kaj se dogaja! Decembra 2007 je imel tedanji premier Janez Janša v Cankarjevem domu odmeven govor – enega svojih najboljših – o tem, kako so bile v Sloveniji kršene človekove pravice. Od teh

krivic se jih je 90 % nanašalo na katoličane, zvečer v Odmevih pa so govorili v glavnem o ljudeh levičarske provenience. V kakšne čase gremo, oziroma v kakšnih časih smo? Ali v čase, v katerih bo veljalo – v veliki meri je že sedaj tako –, da se katoličane lahko tepe; da so katoličani tu zato, da jih tepejo. Po potrebi, če tako nanese, pa tudi ubijajo. Ali ste že slišali, da se je temu kdaj kdo uprl?

V nekem zelo važnem pomenu je katoliška politika odpovedala. Ali je to bilo tudi pohujšanje? Ali bomo potem za lanski 21. september rekli, da je tega dne prišlo do nekakšnega povračila? Ali ni vse tako, kakor da je sedaj, potem ko so leta in leta odpovedovale njene politične izpostave, sedaj odpovedala katoliška politična baza, tako imenovana? Postavljam domnevo, odnosno sprašujem vas, če ne gre tu za nekakšen refleks.

A sedaj se lahko vprašamo, katera nezadostnost je večja, ali prva ali druga. Ali ima katerikoli volilec pravico na dan, ko bi moral iti na volišče, ostati doma, pa naj bodo njegove izkušnje že kakršnekoli? Ali je na primer lahko kdo tako nespameten in neodgovoren, da mu je vseeno, v kakšne šole bodo hodili njegovi otroci? Ali je mogoče, da je človek, ki je državljan, tako brez časti, da ni užaljen, če predsednik vlade falzificira zgodovino njegovega naroda, ki je tudi njegova zgodovina? Kako se more človek odpovedati svoji političnosti, če mora 27. aprila zvečer iz Cankarjevega doma poslušati naslednje trditve: da je s tem uporom "slovenski narod postal gospodar svoje usode"; da je bil "ta upor v prvi vrsti domoljubno dejanje"; da je "današnji praznik, praznik vseh slovenskih ljudi"; da "brez tega upora ne bi bilo svobode"; da bi bil "brez tega upora slovenski narod objekt zgodovine". In potem še za konec, da je to res, "pa naj kdorkoli razlaga stvari kakorkoli". Torej, mi mislimo, da je tako, in kar mi mislimo, je resnica. Koliko ljudi je bilo v nedeljo 27. aprila žaljenih? In koliko teh

žaljenih ljudi bo ob prihodnjih volitvah spet obsedelo doma?

Ali smo že tako daleč, da je že vsem vseeno? Ali je vseeno, kaj govorijo o vas ljudje, katerih stavki, potem ko jih izrečejo, imajo status kompetentnosti ali uradne veljavnosti? Ali je državljanom in volilcem že vseeno, kakšno glavo ima država?

Tega, kar nas je lani 21. septembra zadelo kot absurd in škandal, nikakor ne smemo razumeti kot trenutno umanjkanje, kot hipno neprisebnost, ampak kot resno znamenje politične izpraznjenosti na katoliški strani. Vsi tisti, ki imajo dostop do kakršnihkoli komunikacijskih poti v družbi, bi morali zavestno, zavedajoč se urgentnosti položaja, ponovno in ponovno, spominjati ljudi na temeljno poglavje katoliške politične pajdeje: Da smo, se pravi, katoličani prebivalci dveh svetov, sveta misterija in sveta politične javnosti, kjer naše srečevanje ni naključno, ampak pravno in politično regulirano; da katoličan za sočloveka ni odgovoren samo v okviru, ki ga postavlja prilika o usmiljenem Samarijanu, ampak tudi v okvirih, ki jih postavlja in zagotavlja in oblikuje država: v sodstvu, v zdravstvu, v šolstvu, v varnosti, v obrambi, v gospodarstvu, v socialni.

Katoličana določa tako evangelijska kot politična obveščenost. Cel človek ali integralen človek je katoličan takrat, kadar deluje v imenu obeh. Če mu kaka zunanja sila preprečuje tako delovati, je to nasilje, ki mu pravimo kršenje človekovih pravic. Če pa se sam odloči, da se bo kateri od obeh odpovedal, je to nasilje nad seboj – nad svojo konstitucijo, nad tem, kar je. Ko se katoličani odpovedujejo svoji političnosti, se odpovedujejo svoji celosti. Na podboje vseh vrat moramo napisati, da je absurdno, da se sedaj, potem ko nam desetletja in desetletja ni bilo dovoljeno, da bi delovali iz celosti, iz polnosti človekovega dostojanstva, da se sedaj temu odpovedujemo sami. Naj bodo človekove izkuš-

nje še takšne, naj bo pohujšanje še tako veliko, tega greha človek ne sme delati nad seboj. To je treba danes povedati slovenskim katoličanom. To mora postati naša tema – naš logos, naš govor, naša beseda – o naši vlogi v sodobnem svetu, o katoliški celosti.

Sedaj bi vam rad povedal še neko evropsko zgodbo, ki posebej zadeva katoličane in seveda tudi slovenske katoličane. Evropa je danes na zgodovinski prelomnici. Tudi pri njej gre za to, ali bo ostala cela ali ne. Zgodovinska Evropa ali Evropa, ki je postavila civilizacijo, je bila sinteza med hebrejskimi preroki in grško filozofsko mislijo; z drugimi besedami, sinteza med vero in razumom. Krščanska Evropa ni bila iz ene snovi, ampak iz dveh, ni bila samo iz vere, ampak iz vere in razuma. Če bi njeno strukturo hoteli narisati, bi to ne bil krog, ki je lik z enim središčem, ampak elipsa, ki je iz dveh žarišč, torej nekaj sestavljenege. Ta dvojnost je zahtevala neprestano iskanje ravnotežja: nikoli ni bila samo trditve, ampak vedno tudi kontrola trditve ali njena kritika. Iz tega je rasla evropska svoboda. Evropska civilizacija je utemljevala svobodnega človeka. Krščanski človek je bil svoboden človek. To odličnost mu je dajalo večno iskanje ravnotežja med vero in razumom. To je stara ideja in izhaja iz stvari same, danes pa boj za njeno veljavo vodi prvi človek Katoliške cerkve papež Benedikt XVI. To dela zato, ker hoče Evropo rešiti, ker jo hoče postaviti na tiste temelje, na katerih je nastala in bila svobodna.

Pred kakimi 200 ali 300 leti pa so se v Evropi pojavili ljudje, ki so rekli, da nas ta dvojnost samo ovira, da bomo dosegli resnično svobodo šele tedaj, če se bomo te dvojnosti rešili in poleteli v prihodnost osvobojeni, samo na krilih razuma. Ta ideja je, kakor veste, dobila danes poleg teoretskih tudi že praktične in politične razsežnosti. To se je izkazalo pri preambuli evropske ustave, kjer

boste zaman iskali krščanstvo kot drugi konstituent Evrope. Ozrite se malo okoli sebe. Ne samo v Sloveniji, ampak po celi Evropi se bije, z manjšim ali večjim hrupom, boj za eno- ali dvožariščno Evropo. Ko je Simone Weil leta 1943 prišla iz Amerike, kamor je s starši pribežala iz Francije, v London, ker je hotela biti blizu stvari – se pravi blizu de Gaullea –, je v nekem spisu postavila tezo, da v drugi svetovni vojni *ne gre samo za oblast*, da gre za več kot za oblast. Iz dejstva, da je to tezo postavila v spisu *Druga svetovna vojna je verska vojna*, lahko sklepamo, da je s to tezo mislila na to, da je to *vojna za vero*. Tu je mogoče mesto, da opozorimo na to, da Evropa še ni naredila integralne refleksije o 20. stoletju. Da tega premisleka ni še naredila Slovenija, nekako razumemo. Tega ji ne dovoljujejo boljševiki, ki vedo, da bi, če bi se ta razmislek izpeljal na odprtem prostoru, izgubili vsako možnost za nadaljnjo obstajanje. A zakaj ga ni naredila Evropa? Zato ker bi ta razprava ogrozila njeno enosrediščnost, ki je evropski aksiom moderne.

Stavka, do katerega nas je pripeljala pot, ki sem jo poizkušal skicirati, na koncu pravzaprav ne bi bilo treba izreči: Stanje, ki se je uveljavilo v Evropi in Sloveniji, postavlja stranko, kot je Nova Slovenija na privilegirano mesto, ker združuje ljudi, ki pristajajo na *credo* v vseh njegovih dimenzijah. Pomen Nove Slovenije – pomen ljudi, ki se vanjo včlanjujejo in se za njo uvrščajo – je v tem, da je zaradi svoje temeljne konstitucije vpletena v pravdo za bistvene evropske zadeve modernega časa. Ta vpletenost jo uvršča med najpomembnejše akterje sedanje evropske in slovenske politike – kot smo rekli, ne da bi to posebej hotela, že po tem, kar je. Bila bi pa seveda veliko bolj uspešna, če bi to tudi posebej hotela. Če bi vedela, kakšna vloga ji je namenjena.

Stanje, v katerem se NSi trenutno nahaja, je v grotesknem nasprotju ne samo z vlogo, ki jo je igrala v zgodovini slovenskega naroda,

Špela Bevc: Vzorec z napako

ampak tudi s pričakovanji, ki jih imamo do nje pri reševanju nasprotij in zapletov, ki so nastali zaradi revolucije in državljanske vojne, in pri saniranju duhovne, kulturne in politične poškodovanosti, ki nam je ostala po polstoletnem prebivanju pod totalitarnim nebom. Čeprav takorekoč obubožana, se zdi, če premislimo te reči, še vedno nezgrešljiv njen aristokratski videz.

A sedaj se moramo še vprašati, kaj bi bilo treba storiti, da bi aktualizirali njeno preteklo slavo in njene sedanje velike možnosti. Naloga, ki bi ji jo najprej naložili, je politizacija katoliške množice – še vedno namreč lahko govorimo o katoliški množici. Kdo to lahko naredi? NSi je stranka, ki ima samo ljudi, nima ne denarja in ne, na primer, medijev, kar je skoraj isto. Včasih se zdi, da tudi ljudi nima, a jih je treba najti in poiskati. Zato je potrebna neka reč, ki se ji reče “veselje do ljudi”. Tega je sorazmerno malo, zato bi to lahko bilo geslo novega slovenstva, ki bi ga lansirala stranka: veselje do ljudi. Gesine

Schwan, socialdemokratska kandidatka za predsednico Nemčije, je za svojo volilno kampanjo napisala knjigo z naslovom *Sam ni dovolj*. Totalitarizem nas je zatimiziral, zato moramo spet prebuditi svojo naravno družbenost. Spet moramo revitalizirati tiste prostore v sebi, v katerih nastaja osnovna naklonjenost do človeka. Do ljudi je torej treba iti, ljudi je treba poiskati.

Druga stvar pa je jezik. Naš jezik mora postati političen. Moramo se naučiti politično misliti in govoriti. To bo sčasoma prišlo samo od sebe, če nas bo gnala avtentična skrb za skupnost. Skrb je ključna beseda; v skrbi so ustvarjalne energije. Skrb je tudi najbolj učinkovit protistrup za politikantstvo. Politika vidi pred sabo koncepte, uresničevanje družbenih ambicij in ciljev, politikantstvo pa vidi sebe – vedno in povsod samo sebe. In tam, kjer bi moralo biti dostojanstvo dejanja, tam ždi intriga.

Nadaljnje vprašanje, ki je za reafirmacijo NSi bistvenega pomena, je vprašanje vods-

tva. V demokratski Sloveniji sem nekatere stvari videl, nič posebnega, a vendar dovolj, da sem s presenečenjem opazil, kako malo je voditeljskih ljudi. Da je voditeljski človek razmeroma redko blago. Zgodovinar François Furet je napisal knjigo *Misliti francosko revolucijo*, ne misliti o francoski revoluciji, ampak misliti francosko revolucijo, misliti koga ali kaj. Japonski cesar, tako imenovani mikado, je baje moral vsak dan eno uro nepremično sedeti na prestolu in *misli svoje cesarstvo*, ne o svojem cesarstvu, ampak svoje cesarstvo. Koga ali kaj! Človek voditelj mora sicer imeti neke tehnične lastnosti, neke danosti, bi lahko rekli, poleg vsega ali nad vsem pa mora še misliti tisto, kar vodi ali za kar je odgovoren: tisto misliti v celoti. Šele uspeh celote tistega, kar vodi, je njegov uspeh. Druga reč pri vodstvu pa je ta, da je tistim, ki vodijo, treba dovoliti, da so voditelji. Verjetno veste, kaj s tem mislim. Tisti, ki na čelu organizacij opravljajo zahtevna opravila, zaslužijo solidarnost in dobronamernost, predvsem pa razumetje. Vsak član stranke se mora potruditi, da razume, kaj vodstvo hoče. Ko smo določene ljudi izvolili za funkcionarje, smo jim to – s tem dejanjem samim – obljubili. To so istovetne reči. Največja križa demokracije nastopi takrat, ko se demokratski človek tako razkroji, da ne dopušča več vodstva. To namreč pomeni, da ne dopušča več politike. Ključne besede tistega, ki vodi, je treba sprejeti v svoj slovar. Stranka mora biti uporabnik skupnih semantičnih rešitev in iznajdb.

Nadaljnja stvar, ki daje stranki sposobnost političnega delovanja, je neprestano inventariziranje znanja, s katerim razpolaga. Stranka mora vedeti, katere segmente družbenega servisa je sposobna prevzeti. Za nekatera področja družbene administracije je stranka zaradi svojih idejnih zasnov in zaradi svojih zgodovinskih izkušenj posebej poklicana: ljudi, ki so sposobni upravljati s temi

področji, mora stranka gojiti in jim omogočati, da svoje specifično vedenje obnavljajo in aktualizirajo. Stranka se lahko tudi odloči, da se specializira za določena področja. Volilci morajo vedeti, na kaj lahko v zvezi z njo računajo. Na sploh pa mora stranka skrbeti, da ima v rezervi kompetenten govor za vsa družbena območja.

Stranka mora, kakor smo že rekli, registrirati prednostna področja. To so tisti sektorji družbenega obstajanja, za katere so politične sile, temelječe na krščanski poučenosti, v prednosti pred drugimi. Za NSi bi to utegnilo biti šolstvo, kultura, sodstvo, zdravstvo, sociala. Prvenstvo med temi je verjetno treba priznati šolstvu, ker, čeprav je prihodnost po definiciji negotova, ena stvar stoji trdno: vedno več bo treba znati. Obstali bodo samo tisti narodi ali tiste skupine, ki bodo razpolagale s *superiornim znanjem in superiornim respektom do življenja*. Opremiti mladino za življenje, je tudi geslo, ki angažira največje možno število ljudi. Politična skupina, ki se ji posreči prepričati javnost, da je pripravljane mladine za življenje njena potisna sila, ima velike možnosti, da bo sprejeta. A je tudi to res, da je tu največja nevarnost "lepega govorjenja". Dovoljene so samo tiste besede in tisti stavki, ki ne puščajo nobenega dvoma, da odpirajo vrata dejanjem.

Nadalje bi bilo prav, da si Nova Slovenija postavi in osvoji načelo vseprisotnosti. Miselno in akcijsko središče stranke bi moralo poskrbeti za to, da bi bila stranka, tam kjer je, tudi dejavna: da bo vedno znova dokazovala, da razume potrebe kraja, kjer živi, njegovo preteklost in njegove prihodnje možnosti. Krajevna vodstva morajo poskrbeti za prisotnost stranke, da bo postala sestavina narečja, ki se govori v dolini, da se tako izrazim. Recimo: ko pridejo izseljenci iz daljnih krajev, zlasti če jih je naenkrat več, je mogoče organizirati sprejeme, kjer bodo ljudje z zanimanjem prisluhnili njihovim iz-

kušnjam. In tako dalje. Možnosti so brezštevne – za domiselne in radožive ljudi.

Stranka se mora tudi truditi, da postane občutljivo nacionalno središče, v katerem se bo ustvarjal register vitalnih vprašanj naroda in države. Središče stranke se mora zavestno senzibilizirati za stvari, ki akutno zadevajo nacionalno in državno skupnost. Vemo, da se moramo varovati velikih besedi, a vseeno: stranka mora postati, takega duha mora gojiti v sebi, da bo postala *hestia*, ognjišče, kjer se bodo z občutljivo inteligenco in prizadeto skrbjo pripovedovale izkušnje preteklosti in razgrinjali načrti za prihodnost.

Eno od vprašanj, ki se mora v takem ambientu, kot je stranka, kar naprej odpirati in preverjati, je vprašanje, kako delujejo državne in narodne ustanove. Ustanove so legitimne in nepogrešljive oblike družbenega življenja, a imajo to nevarnost v sebi, da se kvarijo: lahko se mehčajo ali pa okostenijo, lahko se tudi povampirijo. Lahko se pritisk v njih tako zmanjša, da delajo samo še s pol pljuči. Lahko pa seveda tudi cvetijo: šole, bolnice, založbe, gledališča, ministrstva in tako dalje. Veliko, ne čisto vse, a skoraj vse je odvisno od glave, od tistega, ki ustanovo vodi. In tu je "postkrščanska Evropa" – se pravi Evropa, v kolikor je postkrščanska – v krizi. Ko je nekdanji nemški kancler Helmut Schmidt pred nekaj časa praznoval devetdesetletnico, je v mnogih intervjujih, ki jih je ob tej priložnosti dajal, kar naprej ponavljal: "Kar manjka, je 'persönliche Führungskraft'". Ljudje niso več pripravljeni voditi. Voditi, se pravi, "osebno". Zato nimajo več moči. Saj poznate frazo, ki jo pogosto slišimo v javnosti: "v skladu s svojimi kompetencami". To je vse.

Nadalje morajo v stranki imeti domovinsko pravico vsa pomembna slovenska vprašanja. Omenil bom samo eno od njih. Pojdite delat anketo po slovenskih šolah, osnovnih, srednjih in visokih, ali pa po tako imenovanih

kulturnih ustanovah ali pa po državnih pisarnah in postavite na primer vprašanje o slovenskem Korotanu. Koliko ljudi ve, kdaj, kako in zakaj so nas Nemci od Svete Krvi pod masivom Velikega Kleka potisnili na Karavanke. Vprašajte, kako je to šlo in boste videli, koliko jih bo o tem kaj vedelo. Potem pa vprašajte še za Rezijo, za Julijsko Benečijo in za tržaški Kras. Stranka mora poskrbeti – z neprestanim postavljanjem tega vprašanja –, da bodo te in druge teme del slovenske substancialne zavesti.

Rimski senat je, kakor znano, posedoval poseben dokument, ki je vseboval tajna načela rimske imperialne politike, ki se jih je bilo treba vedno držati in od njih za nobeno ceno ne odstopati. To so bila tako imenovana "arcana imperii" – imperialne tajnosti. Stranka s tolikšno tradicijo, kot je NS-i, bi morala biti v posesti takšnih temeljnih načel, dobljenih z redukcijo celotne zgodovinske izkušnje na bistveno. Mislim, da nič takega nimamo. Zanimivo je, da naši katoliški politiki niso pisali spominov, razen redkih izjem. Janez Evangelist Krek in dr. Anton Korošec sta umrla nenadne smrti. Dr. Miha Krek pa je umrl šele leta 1969 in je imel kar nekaj časa, da bi lahko sestavil svoj obračun. Pa ga ni. Slabo znamenje.

(Slovenci imamo tri velike politične spomine: Sergeja Vošnjaka, Franca Šukljeta in Ivana Hribarja. Vsi so bili liberalci. To so hkrati tudi osnovna slovenska politična besedila. Tisti, ki so odgovorni za Mlado Novo Slovenijo, naj poskrbijo, da jih bodo njeni člani prebrali. Na vsak način jih morajo prebrati.)

Za konec samo še tole. Janez Janša je na kongresu SDS postavil zahtevo po "drugi Sloveniji". Nam tega ni treba, ker smo že pred devetimi leti povedali, da potrebujemo novo Slovenijo (pisano z malo začetnico). Naredimo vse, da bo Nova Slovenija (pisano z veliko) postala stranka, ki bo ta program realizirala.